

NATURCENTRUM AB
NATURINVENTERINGAR

Översiktlig biotopkartering och naturvärdesbedömning vid Noresund, Eda kommun

Underlag för detaljplan

Preliminär rapport arbetsmaterial

På uppdrag av
Eda kommun
2008-07-21

Uppdragstagare

Naturcentrum AB
Strandtorget 3, 444 30 Stenungsund

Ansvarig handläggare

Naturvårdsbiolog Jonas Stenström:
jonas.stenstrom@naturcentrum.se
Tel. 0303-726162

Uppdragsgivare

Eda kommun
Planarkitekt Leyla Ekman

Uppdragsgivarens ombud

WSP Karlstad
Arkitekt: Bo Jonsson

Kartmaterial

Underlagsfoto: XXXX

Foton

Naturcentrum AB

Innehåll

INNEHÅLL	3
UPPDRAG OCH METODIK	4
SAMMANFATTNING.....	5
OMRÅDEN MED NATURVÄRDEN	6
KARTA.....	6
OMRÅDESBESKRIVNINGAR	7
1. <i>Gammal björkhage</i>	7
2. <i>Bäckraviner</i>	7
3. <i>Strandområde med hällmarker</i>	8
4. <i>Grunt strandområde</i>	9
5. <i>Slutning med aspar</i>	9
6. <i>Dunge med grova aspar</i>	9
7. <i>Dunge med grova aspar</i>	11
8. <i>Dunge med aspar</i>	11
9. <i>Översilad hällmark</i>	11
10. <i>Dunge med grova aspar</i>	11
11. <i>Grov ek</i>	13
12. <i>Ädellövträd</i>	13
13. <i>Grunt strandområde</i>	14
14. <i>Dammar i golfbanan</i>	14
15. <i>Bäckmiljö</i>	15
16. <i>Gles skogsdunge</i>	16
17. <i>Bergbrant och ädellövskog</i>	17
18. <i>Lövskog</i>	17
19. <i>Bäckravin</i>	17
20. <i>Lövdunge</i>	18
21. <i>Dike, bäckravin och sälgbuskage</i>	18
22. <i>Ekar och blåsippor</i>	18
23. <i>Ej fältbesökta objekt</i>	18
BILAGA 1.....	19
BIOTOPKARTERING	19
METOD FÖR INVENTERING AV SKYDDSVÄRDA BIOTOPER	19
<i>Syfte</i>	19
<i>Inventering</i>	19
<i>Signalarter och rödlistade arter</i>	20
<i>Resultat</i>	20
BILAGA 2.....	21
METOD FÖR NATURVÄRDESBEDÖMNING.....	21
<i>Naturvärden</i>	22
<i>Höga naturvärden</i>	22
<i>Unika naturvärden</i>	22
BILAGA 3. GENERELLT BIOTOPSKYDD	24
BILAGA 4. ARTFAKTA. ASPGELELAV.	25

Uppdrag och metodik

På uppdrag av Bo Jonsson, WSP i Karlstad har Naturcentrum AB genomfört en översiktlig biotopkartering och naturvärdesbedömning inom utredningsområdet för detaljplan Noresund. Inventeringen har genomförts i maj, år 2008. Områden med naturvärden beskrivs med avseende på naturtyp, vegetationstyp, typiska och viktiga arter samt värdefulla ekologiska strukturer och funktioner. Metodik för inventering och naturvärdesbedömning framgår av bilaga 1 & 2.

Områden med naturvärden redovisas på karta, sidan 6. Områdesavgränsningar finns även som digitala ytor (RT90).

Inventeringen är faktaunderlag. Beskrivning av konsekvenser vid en eventuell exploatering har inte ingått i uppdraget.

Sammanfattning

Det inventerade området kan grovt delas in i tre större terrängavsnitt samt sjö och stränder.

Golfbana. På norra och västra delen av näset ligger idag en golfbana som är anlagd i ett gammalt odlingslandskap där det förr funnits åkrar och betade hagmarker. Fortfarande finns rester av detta gamla odlingslandskap i form av restytor (ruff) mellan de olika golfhålerna och i kanten mot sjön. De gamla hagmarkerna med lövträd och ängsflora är särskilt värdefulla ur naturvårdssynpunkt och viktig livsmiljö för mindre djur, fåglar, växter och lavar. De är också en viktig historisk länk som belyser hur landskapet en gång sett ut. Grova ädel-lövträd kring herrgården är också typiska inslag i det kulturlandskap som en gång funnits här. Dammarna på golfbanan är värda att nämna då det är reproduktionslokal för grodor.

Jordbruksmark. I sydvästra delen av detaljplaneområdet finns fortfarande ett brukat odlingslandskap. De öppna markerna utgörs i huvudsak av vall. På några ställen avbryts detta öppna landskap av bäckraviner med sälgbuskage och något mindre lövbestånd. Bäckerna/dikena med omgivande sälgar bedöms omfattas av generellt biotopskydd enligt miljöbalken och förordning (1998:1252) om områdesskydd.

Skogsmark. I sydöstra delen dominerar skogsmark med tall och gran. I denna miljö har två områden med höga naturvärden identifierats. Det rör sig dels om en bäckravin, dels om en brant med ädellövskog. Båda dessa områden har, åtminstone i vissa delar, värden som motsvarar nyckelbiotop enligt Skogstyrelsens inventering.

Sjö och stränder. Sjön har endast inventerats utmed stränderna. Dessa består både av bergiga hållar och av grunda sankta strandområden. De grunda stränderna förekommer i mindre omfattning och bedöms särskilt värdefulla då de har betydelse för bl a fisk- och fågelliv. Skäggdopping har häckningsplats i en sådan miljö. En annan intressant strandmiljö är några grunda fågelskär som ligger norr om udden.

Områden med naturvärden

Områdesbeskrivningar

1. Gammal björkhage

Liten backe med glest stående björk, asp och rönn. På marken växer, vitsippa, vårfryle och liljekonvalj. I dikeskanten mot golfbanan växer gullpudra som är en lite ovanligare växt vilken också indikerar förekomst av mineralrikt ytligt grundvatten.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Område av betydelse för biologisk mångfald och landskapsbild. Värdefull flora.

*Gammal bagmark med gullpudra i dikeskanten.
Område 1.*

2. Bäckraviner

TVå små bäckraviner som är bevuxna med björk och hägg. Tämligen tätt med sly efter tidigare röjning

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Bäckraviner, terrängformation. Viss betydelse för landskapsbild. Ytvatten.

Liten bäckeravin. Område 2.

Strandområde med inslag av hällmarker. Område 3.

3. Strandområde med hällmarker

Strandområde med hällmarker, rönn samt enstaka grova asp och tall.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Område av betydelse för biologisk mångfald och landskapsbild. Grova träd har betydelse för fågelliv, lavar m.m.

4. Grunt strandområde

Strandmiljö och grunt vattenområde. Vegetationen består bl a av kaveldun och kabbeleka. Vid besöket noterade gräsand och drillsnäppa.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Grunda solbelysta stränder är av särskild betydelse för sjöns produktion och viktiga livsmiljöer för bl a fåglar och fisk.

Grunt strandområde. Område 4.

5. Sluttning med aspar

Liten backe med glest stående aspar. Asparna är boträd för starar. Miljön är mycket gynnsam som häckningsmiljö för stare, med hålträd där de kan häcka och öppna gräsmarker där de kan fånga harkrankslarver som de matar ungarna med. På marken växer bl a vitsippa, liljekonvalj och skogsviol.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Viktig livsmiljö för stare. Örtflora. Tilltalande landskapsbild. Asparna värdefulla för ovanliga lavar – se vidare område 6 och 7.

6. Dunge med grova aspar

Liten dunge med grova aspar. På marken växer liljekonvalj, vitsippa och skogsviol. På en grov asp växer skinnlav som är en så kallad signalart. Den används i Skogsstyrelsens nyckelbiotopinventering och indikerar höga naturvärden.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Örtflora. De grova asparna är värdefulla för ovanliga lavar och viktiga som boträd åt fåglar.

Sluttning med aspar. Område 5.

Grov asp med skinnlav. Område 6.

7. Dunge med grova aspar

Före detta hagmark, glest bevuxen med bl a björk och asp. En vacker lönn förekommer också. Träden är av varierande ålder och det förekommer också murkna träd vilket är värdefullt ur naturvårdssynpunkt. Området är varierat med hållmarker omväxlande med örtflora. På marken växer bl a vitsippa, gökört och liljekonvalj. På hållmarkerna växer bl a kärleksört.

Asparna är boträd för starar. Miljön är mycket gynnsam som häckningsmiljö för stare (se även område 5). På träden växer aspgelelav och skinnlav (se område 6). Aspgelelav *Collema subnigrescens* är rödlistad vilket innebär att den finns med på Sveriges nationella lista över rödlistade arter. Sådana arter löper risk att utrotas från Sverige om inte särskilda åtgärder vidtas. Aspgelelaven är bedömd i kategorin NT (missgynnad). Se vidare i artfaktablad, bilaga 4.

Utanför stranden finns ett grundområde, klippor och låga skär. Här förekommer fiskmås och drillsnäppa.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Varierad gammal hagmark med boträd för fåglar och sällsynta lavar, bl a den rödlistade aspgelelaven. Grunda solbelysta stränder är av särskild betydelse för sjöns produktion och viktiga livsmiljöer för bl a fåglar och fisk. Klippor och fågelskär. Betydelse för landskapsbilden.

8. Dunge med aspar

Liten dunge med asp. På träden växer bl a den mindre vanliga laven dvärgtufs som är signalart enligt Skogsstyrelsen (se område 6).

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Aspar med signalart.

9. Översilad hållmark

Strandkant med en hållmark som översilas av mineralrikt ytvatten vilket ger förutsättningar för en intressant växtlighet. På klipporna växer bl a glanslungmossa *Reboulia hemisphaerica* som är tämligen sällsynt och har en sydlig utbredning. Lokalen vid Noresund kan vara den nordligaste hittills kända i Sverige. På torra hållmarker noterade femfingerört, stenbräken och tjärblomster.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Översilad hållmark med intressant mossflora.

10. Dunge med grova aspar

Litet lövbestånd med en del grova aspar, björkar och enbuskar samt en stor sälg. Före detta hagmark som håller på att växa igen. På marken växer vitsippa, stormåra och hallon.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Igenväxande före detta hagmark.

Varierad gammal hagmark. Område 7.

Bohål för stare. Område 7.

Glanslungmossa. Område 10.

11. Grov ek

En solitär grov ek.

Naturvärde: Objekt med naturvärden – klass 3. Betydelse för landskapsbild samt viss betydelse för fåglar, lavar, mossor och andra organismer m.m.

12. Ädellövträd

Diverse ädellövträd runt herrgården.

Naturvärde: Objekt med naturvärden – klass 3. Betydelse för landskapsbild samt viss betydelse för fåglar, lavar, mossor och andra organismer m.m.

Grov ek. Område 11.

13. Grunt strandområde

Strandmiljö och grunt vattenområde. Vegetationen består bl a av vass. Skäggdopping har bo i området.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Grunda solbelysta stränder är av särskild betydelse för sjöns produktion och viktiga livsmiljöer för bl a fåglar och fisk. Häckningsplats för skäggdopping.

14. Dammar i golfbanan

TVå mindre dammar i golfbanan. I den ena dammen noterades rikligt med grodyngel.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Reproduktionslokal för amfibier. Alla groddjur och salamandrar är fridlysta.

Grundområde med häckande skäggdopping. Område 14.

*Dammar som är viktiga reproduktionslokaler för amfibier.
Lilla bilden visar grodyngel i dammen.*

15. Bäckmiljö

Liten porlande bäck som omges av små kärr och sumpskog. Floran runt bäcken är rik med flera arter som gynnas av ytligt mineralrikt grundvatten. Av mer intressanta arter noterades bäckbräsma, strutbräken, gullpudra och kambräken. Alla dessa är signalarter som indikerar höga naturvärden i skog.

Gärdsmyg noterades.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Bäck omgiven av sumpskog och kärrmiljöer med intressant flora. Bitvis har miljön värden som innebär att det kan betraktas som en så kallad nyckelbiotop.

Bäckmiljö med rik flora. Område 15.

Strutbräken utmed bäcken. Område 15.

Område 16.

16. Gles skogsdunge

Gles liten skogsdunge med gran, asp och björk. Området ligger som en liten holme i golfbanan och har viss karaktär av gammal betad skog.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Tilltalande område med betydelse för landskapsbild. Kan på sikt få större betydelse för biologisk mångfald när träden blir äldre.

17. Bergbrant och ädellövsskog

En klippbrant med stora block utmed bergsfoten. Nedanför berget växer ädellövskog med mycket lönn. Dessutom förekommer bl a asp, hägg och hassel. Det finns rikligt med murken ved vilket är värdefullt för bl a svampar och skalbaggar. I fältskiktet växer liljekonvalj och blåsippa. Flera signalarter som indikerar höga naturvärden noterades bl a fällmossa, långflikmossa, trubbfjädermossa och piskbaronmossa. Kattuggla sågs i branten.

Naturvärde: Område med höga naturvärden – klass 2. Bergbrant och ädellövskog med flera arter som indikerar skyddsvärd skog. Rikt fågelliv. Ovanliga mossor. Lokal för blåsippa.

Område 17.

18. Lövskog

Ett litet lövbestånd med lönn, rönn, hägg, hassel och inslag av grova aspar. Det finns också en del äldre döda och murkna träd som är värdefulla ur naturvårdssynpunkt. På marken växer bl a vitsippa och liljekonvalj.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Ädellövskog.

19. Bäckravin

Liten bäckravin med en del buskage av sälg och hägg.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Bäckravin med viss betydelse för biologisk mångfald. Omfattas av generellt biotopskydd enligt miljöbalken och förordning (1998:1252) om områdesskydd.

20. Lövdunge

Lövdunge i sluttning med lönn, asp och hägg. En del småbranter förekommer.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Lövskog med viss betydelse för biologisk mångfald.

21. Dike, bäckravin och sälgbuskage

Bäckravin/dike som omges av kraftiga buskage med sälg. Sälgarna är bl a betydelsefulla för bin och andra pollinerande insekter.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Bäckravin med viss betydelse för biologisk mångfald. Omfattas av generellt biotopskydd enligt miljöbalken och förordning (1998:1252) om områdesskydd.

Område 21. Bäckravin med stora sälgbuskage.

22. Ekar och blåsippor

Skogsbryn med några nyligen framröjda ekar och blåsippor på marken.

Naturvärde: Område med naturvärden – klass 3. Lokal för blåsippa.

23. Ej fältbesökta objekt

Områden som sannolikt har naturvärden men som ej är fältbesökta. De bör kontrolleras om de riskerar att beröras. Strandområdet finns med i kommunens naturvårdsprogram.

Naturvärde: Område med naturvärden eller höga naturvärden – klass 2–3. Kan innefatta objekt som omfattas av generellt biotopskydd enligt miljöbalken och förordning (1998:1252) om områdesskydd.

Bilaga 1

Biotopkartering

metod för inventering av skyddsvärda biotoper

Syfte

Biotopkartering är en väl beprövad metod för inventering och värdering av skyddsvärda naturmiljöer. Syftet är att med en rimlig arbetsinsats kartera områden med naturvärden inom ett aktuellt område. Resultatet kan t ex användas som underlag för kommunal och regional planering, tillståndsärenden m.m. Biotopkartering kan göras översiktlig över större områden, t ex en hel kommun eller mer fördjupat och noggrant inom mindre och begränsade områden. Metoden är utarbetad efter samma principer och riktlinjer som gäller för Naturvårdsverkets, Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens inventeringar t ex ängs- och hagmarksinventering och nyckelbiotopinventering och är anpassad så att resultat från dessa inventeringar kan vägas in.

Inventering

Inventeringen innebär i huvudsak identifiering, avgränsning och beskrivning av skyddsvärda biotoper. Dessa biotoper värderas enligt en 3-gradig skala (se bilaga 2). Avgränsning av varje område görs med utgångspunkt från ekologiskt funktionella gränser.

Vid inventeringen eftersöks särskilt signalarter, rödlistade arter samt allmänna biotopstrukturer som kan ligga till grund för bedömning och värdering av varje biotop. Biotopinventeringen innefattar inte någon fullständig inventering av arter. Enskilda rödlistade arter eller signalarter kan förbises. För bästa resultat rekommenderas att inventering utförs under vegetationssäsong april–oktober. Inventering kan i de flesta fall även utföras andra tider men bedömningarna blir något mer osäkra.

I de fall sjöar och vattendrag omfattas görs bedömningar endast med utgångspunkt från vad som kan uppfattas från land. Undersökningar under vattenytan ingår ej såvida inte särskild överenskommelse träffats kring detta.

Signalarter och rödlistade arter

Med signalarter menas arter som indikerar högre naturvärden. Där signalarter påträffas är sannolikheten stor att andra skyddsvärda eller rödlistade arter också förekommer. Med rödlistade arter avses sådana som enligt specifika kriterier bedöms löpa risk att försvinna från Sverige. Sveriges officiella lista över rödlistade arter har fastställts av Naturvårdsverket. De rödlistade arterna indelas i olika kategorier utifrån utdöendrisk.

Hotkategorier: RE – Försvunnen (Regionally Extinct)
CR – Akut hotad (Critically Endangered)
EN – Starkt hotad (Endangered)
VU – Sårbar (Vulnerable)
NT – Missgynnad (Near Threatened)
DD – Kunskapsbrist (Data Deficient)

Kategorin DD innehåller arter som misstänks vara hotade eller missgynnade men där utdöenderisken inte gått att bedöma. Dessutom finns, utanför listan, kategorierna LC – Livskraftig (Least Concern) för arter som inte kan placeras i någon av ovanstående kategorier samt NE – Ej bedömd (Not Evaluated).

Resultat

Biotopkarteringen presenteras med kartor där områden med naturvärden redovisas. I text ges en kort beskrivning till varje område. Beskrivningen innehåller en textsammanfattning av varje områdes värde, känd förekomst av rödlistade eller andra särskilt intressanta arter samt områdets naturvärde enligt en 3-gradig skala.

Bilaga 2

Metod för naturvärdesbedömning

Här presenteras Naturcentrums metod för att klassificera miljöer med utgångspunkt från deras biologiska och ekologiska värden – ”naturvärdesbedömning”. Det är naturligtvis ingen exakt vetenskap utan baserar sig på värdering av artinnehåll, strukturer och objektets ålder m m. I varje enskilt fall måste en lång rad aspekter bedömas, värderas och vägas mot varandra, men med den nationella skalan som utgångspunkt. Vid naturvärdesbedömningen värderas biotoper i olika klasser. Höga klassningar betyder att naturvärdet kan vara av nationell dignitet. En viss naturvärdesklass innebär inte automatiskt ett visst skydd. För att ett område skall vara skyddat krävs särskilda beslut eller förordnanden. Vissa områden med naturvärden är skyddade enligt lag, t ex naturreservat eller biotopskydd, men huvuddelen saknar formellt skydd. Däremot är det brukligt att man så långt som möjligt tar hänsyn till områden med naturvärden vid såväl samhällsplanering som vid skogs- och jordbruk.

Naturvärdesbedömningen gäller för de förhållanden och med den kunskap som är känd vid inventeringstillfället. Ny kunskap eller ändrade förhållanden kan innebära att ett områdes värde eller avgränsning ändras. Ett område som bara konstaterats ha ”naturvärden” (skall läsas att objektet har minst ”naturvärden”) kan ha höga naturvärden eller unika naturvärden. Det kan bero på hur väl undersökt det är, om inventering genomförts vid lämplig tidpunkt osv.

Vid värderingen utgår man från områdenas biologiska värden. Det biologiska värdet bedöms i första hand med utgångspunkt från vilka arter eller artgrupper som noterats eller sedan tidigare är kända, men även med utgångspunkt från förekomst av viktiga ekologiska strukturer (vilket kan vara viktiga förutsättningar för krävande arter). I de fall geologiska värden ingår i bedömningen anges detta särskilt.

Betydelse för friluftsliv ingår inte i ”naturvärdesbedömningen” men kan anges som en tilläggsinformation.

Objekt med naturvärden

Det enskilda området har betydelse för naturvård på lokal nivå, för spridning av arter och för landskapets variation.

Objekt med höga naturvärden

Det enskilda området har stor betydelse på regional nivå. Området har dokumenterad förekomst av viktiga strukturer och/eller arter eller viktig ekologisk funktion. Förutsättningar för rödlistade arter. Viktiga spridningscentra och värdekärnor. Svåra områden att återskapa.

Objekt med unika naturvärden

Det enskilda området har mycket stor betydelse på regional och nationell nivå. Det finns få motsvarigheter i regionen och landet. Mycket god förekomst (många olika arter eller stora populationer) av signalarter samt förekomst av rödlistade arter, eller mycket viktig ekologisk funktion. Mycket viktiga spridningscentra och värdekärnor. Sällsynta naturtyper. Dessa områden är oftast mycket svåra att återskapa.

Naturvärden

Områden med ”naturvärde” avser miljöer som har större betydelse för djur och växter än vårt vanliga produktionslandskap (åkrar, brukade skogar och tätorter). Det kan t ex handla om ett vattendrag, en våtmark, ett öppet dike, en åkerholme, ett äldre eller ovanligt skogsbestånd, en stenmur eller ett gammalt träd. Dessa områden har betydelse för variationen i landskapet och det är viktigt för biologisk mångfald att denna typ av områden ej blir färre utan snarare tvärtom.

Ett område som konstaterats ha ”naturvärden” kan också ha höga naturvärden eller till och med unika. Det kan bero på vilken kunskap man hunnit skaffa sig, hur väl undersökt området är, om inventeringen genomförts vid lämplig tidpunkt osv. Vid en översiktlig inventering kan en van fältinventerare relativt snabbt identifiera de flesta miljöer med naturvärden. Genom fördjupade inventeringar av arter och strukturer kan man konstatera vilka områden som dessutom hyser höga eller kanske till och med unika naturvärden.

Höga naturvärden

Om man kan konstatera att området hyser livskraftiga bestånd av så kallade signalarter (arter med särskilda miljökrav) eller innehåller viktiga ekologiska strukturer har området höga naturvärden. Gemensamt för områden med höga naturvärden är att de har värden som är svåra eller omöjliga att få tillbaka om de försvinner. Sådana miljöer har till viss del omfattats av naturtypsvisa inventeringar som ordnas i Länsstyrelsens, Skogsstyrelsens, Naturvårdsverkets och Jordbruksverkets regi, men långt ifrån alla områden är kända.

Exempel på områden med höga naturvärden är t ex naturliga ängs- och betesmarker, nyckelbiotoper i skogen, opåverkade våtmarker, naturskogar m.m. Hit hör också livsmiljöer enligt EU:s habitatdirektiv med gynnsam bevarandestatus.

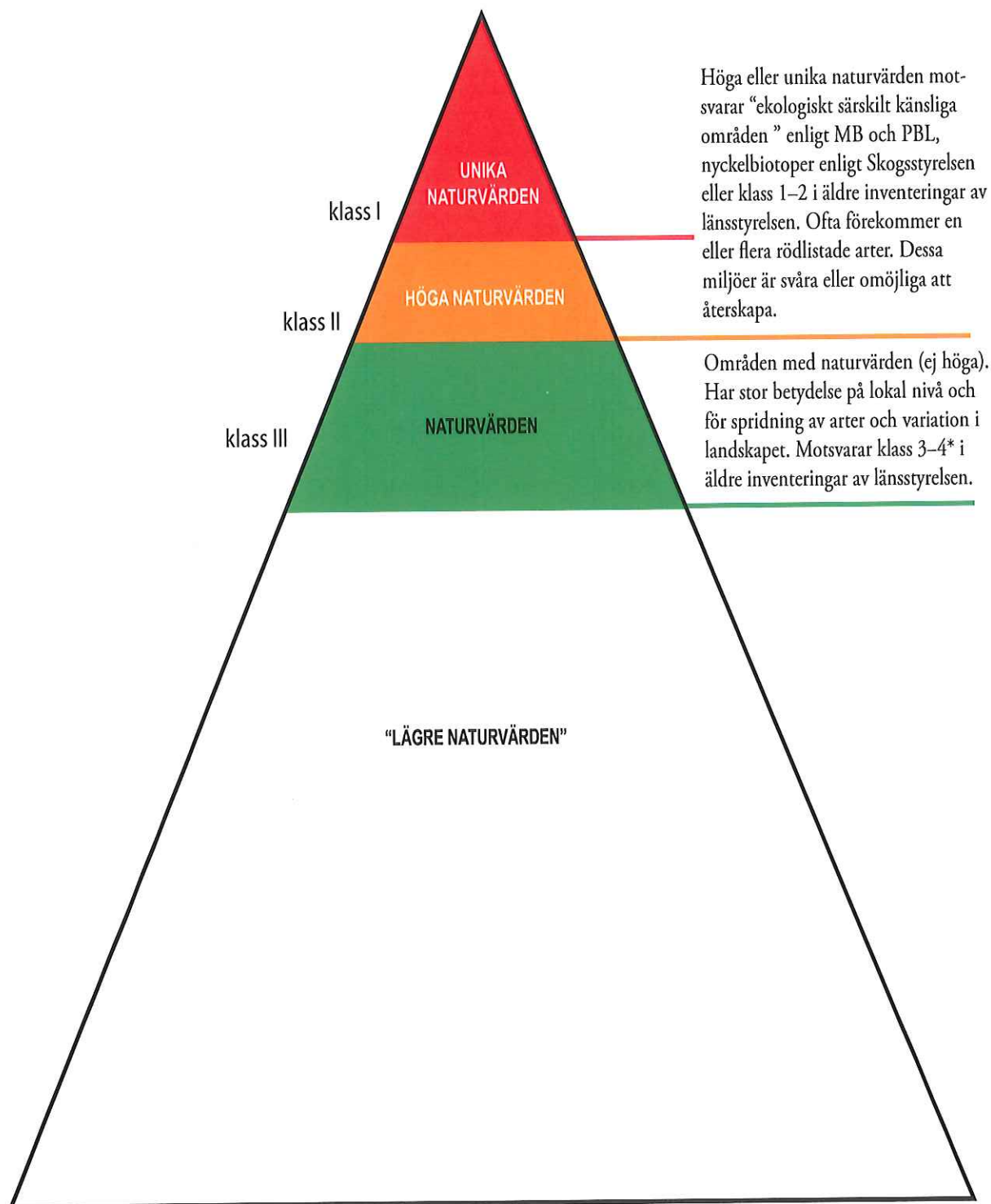
Områden med höga naturvärden bör betraktas som ”Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt enligt miljöbalken 3 kap 6§”. Stöd för en sådan tolkning finns bl a i förarbetena till naturresurslagen. Sådana områden skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.

En förutsättning för att de nationella miljömålen skall uppfyllas är att områden med höga naturvärden bevaras och sköts på ett sätt så deras värden består.

Unika naturvärden

De allra mest värdefulla områdena kallar vi områden med unika naturvärden. Till denna grupp hänför vi bl a livsmiljöer med livskraftiga bestånd av hotade eller rödlistade arter. Det kan också vara miljöer med lång historisk kontinuitet eller särskilt stor ekologisk betydelse t ex viktiga reproduktionsområden, rastplatser eller växtmiljöer. Det kan vara viktiga kärnområden inom en större miljö med höga naturvärden. Det kan också vara en större miljö med få motsvarigheter i regionen.

BILAGA - värdepyramid (natur)

Naturvärdesbedömningen som visas i värdepyramiden ovan (Naturcentrum AB 2006) bygger på erfarenhet och allmänna, vedertagna naturvårdsprinciper. Figuren är bredast vid basen och smalast vid toppen. Detta belyser att de miljöer som återfinns längst upp i pyramiden är sällsyntare än sådana som finns längre ner i pyramiden.

Bilaga 3. Generellt biotopskydd

Mindre mark- eller vattenområden som utgör livsmiljö för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda kan enligt Miljöbalken förklaras som biotopskyddsområde. Vissa typer av biotoper har även ett generellt biotopskydd enligt 5 § i "Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m." Dessa redovisas nedan.

Inom biotopskyddsområde får inte bedrivs verksamhet eller vidtas åtgärder som kan skada naturmiljön. Dispens får endast ges om det finns särskilda skäl. Dispens avseende det generella biotopskyddet ansöks hos länsstyrelsen.

1. Allé

Lövträd planterade i en enkel eller dubbel rad som består av minst fem träd längs en väg eller det som tidigare utgjort en väg eller i ett i övrigt öppet landskap. Träden ska till övervägande del utgöras av vuxna träd.

2. Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark

Ett område i terräng där grundvatten koncentrerat strömmar ut och där den våtmark som uppkommer till följd av det utströmmande vattnet uppgår till högst ett hektar.

3. Odlingsröse i jordbruksmark

På eller i anslutning till jordbruksmark upplagd ansamling av stenar med ursprung i jordbruksdriften.

4. Pilevall

Hamlade pilar i en rad som består av antingen

- a) minst fem träd med ett inbördes avstånd av högst 100 meter i en i övrigt öppen jordbruksmark eller invid en väg där marken mellan pilträden är plan eller upphöjd till en vall, eller
- b) minst tre träd, om vallen är väl utbildad, mer än 0,5 meter hög och två meter bred.

Biotopen omfattar trädradens längd med den bredd den vidaste trädkronans projektion på marken utgör. Om vallen är bredare än trädkronornas projektion på marken, omfattar biotopen vallen i sin helhet.

5. Småvatten och våtmark i jordbruksmark

Ett småvatten eller en våtmark med en areal av högst ett hektar i jordbruksmark som ständigt eller under en stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta såsom kärr, gölar, våtar, översilningsmarker, kallkällor, märgelgravar, öppna diken, dammar och högst två meter breda naturliga bäckfåror. Arealbegränsningen avser inte linjära element som öppna diken eller högst två meter breda naturliga bäckfåror. Dammar anlagda för bevattningsändamål innefattas inte i denna biotop.

6. Stenmur i jordbruksmark

En uppbyggnad av på varandra lagda stenar som har en tydlig, långsträckt utformning i naturen och som har eller haft hägnadsfunktion eller som funktion att avgränsa jordbruksskiften eller någon annan funktion.

7. Åkerholme

En holme av natur- eller kulturmark med en areal av högst 0,5 hektar som omges av åkermark eller kultiverad betesmark. Förordning (2007:849).

Collema subnigrescens aspgelélav

Collemataceae

MISSGYNNAD (NT)

Ordn. Lecanorales, Fam. Collemataceae, *Collema subnigrescens* Degel.

Beskrivning. Aspgelélav är en upp till 20 cm stor bladlav med mörkt olivgrön till svart bål som sväller i väta. I torrt tillstånd är den kraftigt rynkad, ofta med tätt sittande apothecier på åsarna.

Utbredning och status. Arten har sin huvudsakliga utbredning i Mellansverige och de norra kustlandskapen. Totalt finns mer än 1000 kända lokaler. Vissa uppgifter tyder på att den är på tillbakagång i sydvästra Sverige och i skogslandet i norra delen av utbredningsområdet. I övrigt är den känd från Norge och Finland (rödlistad) samt från flera andra europeiska länder, speciellt längs Atlankusten. Enstaka förekomster i Afrika och Nordamerika har också rapporterats.

Ekologi. Den växer på stammar av asp i skog men även i bergbranter, på bergknallar, i svämlövskogar, efter sjöstränder och i igenväxande slätter- och hagmarker. Aspgelélav växer också högt uppe i trädkronorna och på sydexponerade aspstammar och förefaller inte vara lika känslig för uttorkning som de övriga här behandlade *Collema*-arterna även om luftfuktigheten åtminstone tidvis är hög. I norra Sverige förekommer den på gamla lövbrännor.

Hot. Lämpliga träd nyskas i begränsad omfattning. Aspgelélav missgynnas vid slutavverkning. I norra Sverige hotas arten genom slutavverkning av äldre barrskog med åldriga aspar, ofta på skogsbergens sluttningar. Arten försvinner på aspar som lämnas kvar på hyggen.

Åtgärder. Dungar av asp bör lämnas kvar även på rationellt skött skogsmark. Ytterligare undersökningar av artens nuvarande status bör genomföras.

Övrigt. Utländska namn – NO: Ospeblæreglye, FI: Haavanhyytelöjäkälä.

Litteratur

Degelius, G. 1954. The lichen genus *Collema* in Europe. *Symb. Bot. Ups.* 13(2).

ArtDatabanken 2005-05-19. Faktablad: *Collema subnigrescens* – aspgelélav. Förf. Roland Moberg 1984. Rev. Svante Hultengren 1999.